

Haram kazançtan ikrâm

İstanbul/Tophane'den Ahmet Günay Canan:
“Dükkânında sigara ve içki satan adamın—bu akrabamız da olsa—ikrâmı kabul edilir mi? Evinden yemek yenir mi?”

İstanbul/Karaköy'den Yaşar Şengüller:
“Genelevden kazanan birisinin hediyesi kabul edilir mi?”

Gaziantep/Nizip'ten Sadi Erdoğan: **“Fâiz kazancıyla ikrâm edilen şeyler yenir mi? Kıramadığımız bir yakınımızın böyle bir ikrâmı karşısında tutumumuz nasıl olmalı? İkrâmını imhâ mı edelim? İmha israf olmaz mı? Başkalarına mı verelim? Öyleyse bu konularda, ‘Allah adına almalı; Allah adına vermeli; Allah adına vermeyenlerden almamalı!’ düsturunu burada nasıl işleteceğiz?”**

Kazancın türünden, cinsinden ve nev'inden çok, haram mı, helâl mi oluşu önemlidir. Helâl kazanmakla yükümlüyüz. Helâlinden yemekle ve ikramlarımızı helâl kazancımızdan yapmakla mükellefiz. Kazancımıza haram karışma şüphesine ve tehlikesine karşı kılı kırk yarmak zorundayız.

Fakat bu, kendi kazancımızla ilgili görevlerimizdir. Etrafımıza ise ancak helâl kazanmayı tavsiye ederiz. Dostlarımızı haram kazancın âfetlerine karşı uyarırız.

Başkalarının kazancının sıhhat derecesini öğrenmeye ve ikrâmının helâl maldan olup olmadığını araştırmaya gelince; karşımıza dînî ve ahlâkî bir takım problemler çıkar.

Bunları kısaca arz etmemiz gerekirse:

1- Akrabamız veya yakın komşumuz olsun olmasın, başkalarıyla ilişkilerimizde,

komşularımızla münâsebetlerimizde, insanlarla diyaloglarımızda dışlayıcı, itici, kınayıcı, horlayıcı ve yargılayıcı olmaktan sakınmamız gerekir. Çünkü Kur'ân, "Arkadan çekiştirmeyi, alay etmeyi, diliyle kınamayı"1 yasaklar.

2- Mü'minlerin günahlarını araştırmak, soruşturmak ve tetkik etmekten kaçınmamız gerekir. Zîrâ Kur'ân, "Birbirinizin suçunu araştırmayınız!"2 buyurmaktadır.

3- Mü'minlerin günah ve kusurları ile ilgili haber taşımaktan, söz nakletmekten, onları gıyâbında mahkûm etmekten, yani gıybet etmekten sakınmamız gereklidir. Nitekim Kur'ân, "Bazınız bazınızı gıybet etmesin, çekiştirmesin, aleyhinde söz taşımasın"3 buyurmaktadır.

4- Sevelim sevmeyelim; davranışları, tutumu, kaşı, gözü, sözleri, kazanç biçimi hoşumuza gitsin gitmesin; başkalarına sû-i zanda bulunmaktan sakınmak zorundayız. Hüsn-i zan mümkün olan her yerde sû-i zanna meydan vermemekle yükümlüyük. Kur'ân, yukarıda zikrettiğimiz aynı âyette bizi sû-i zandan da uzaklaştırıyor, "Ey îman edenler, zannın çoğundan sakınınız. Çünkü günahdır"4 buyuruyor. Üstad Bedüzzaman Hazretleri de, bu âyetlerin tefsîri sadedinde mutlak mânâda hüsn-ü zanna memur olduğumuzu5; sû-i zannın adâvet mesleği olduğunu; hüsn-ü zannın ise muhabbet, sevgi ve İslâm kardeşliğinin vazgeçilmez esası bulunduğunu6 vurgulamaktadır.

Bütün bunları zikretmekle; sû-i zan yapıldığı, laf taşındığı, gereksiz yargılamalarda bulunulduğu ve insanların haram kazanmakla itham edildiğini kast etmiyoruz. Çünkü haramlara karşı duyarsız insanların da yer aldığı bir toplumda yaşadığımızı biliyoruz. Fakat biz şuna dikkat çekmek istiyoruz: Başkasının ikrâmlarının, hediyelerinin ve yemeklerinin haram kazançtan olup olmadığını tahkîk etmek hassâsiyeti, hiç farkında olmadan, bizi daha vahim günahlara sevk etmemeli.

İslâm hukukçularının bu konuda prensibi şudur: İslâmiyet zâhire göre hükmeder. Kazancının çoğu veya yarıdan fazlasının "helâl" olduğu "bilinen" birisinin ikrâmını, hediyesini, yemeğini kabul etmekte bir mahzur yoktur. İnsanların gizli hallerini ve günahlarını araştırmak câiz değildir. Bizden sakladıkları bir günahın üzerine gitmemiz dînen ve ahlâken doğru olmaz.

Açık bir şekilde haram kazanan veya haram kazandığını ifşâ etmekten çekinmeyen kimselere karşı, dinlesin dinlemesin, önce uyarı görevimiz vardır. Eğer yarı yarıya helâl de kazanıyor iseler; bize ikrâmlarının helâl kısmından olduğunu kabul edebiliriz. Eğer helâl kazançlarının olup olmadığını bilmiyor isek, "olduğu" şeklinde hüsn-ü zan yapabiliriz. Eğer kazançlarının çoğunu haramdan elde ettiklerini "zan" ile

değil, “doğru” bilgilerle biliyor isek, gönül rahatlığı ile ikrâmlarına ve hediyelerine kapımızı kapatabiliriz. Bu durumda da mümkünse nezâketi elden bırakmamalıyız.

Dipnot:

- 1- Hümeze Sûresi, 104/1;
- 2- Hucurât Sûresi, 49/12;
- 3- Hucurât Sûresi, 49/12;
- 4- Hucurât Sûresi, 49/12;
- 5- Mesnevî-i Nûriye, s. 58;
- 6- Hutbe-i Şâmiye, s. 46.